

Gregg R. Allison

Roman Catholic Theology and Practice: An Evangelical Assessment

Wheaton, Illinois, SAD, Crossway, 2014, 496.

Roman Catholic Theology and Practice nova je knjiga afirmiranoga evanđeoskog teologa Gregga R. Allisona, napisana kako bi se “uz osjećaj fasciniranosti i poštovanja, istaknule zajedničke točke katoličke i evanđeoske teologije” i kako bi se “ispitale razlike između njih” (18). Knjiga pruža svjež pogled i procjenjuje katoličku teologiju kao koherentan i sveobuhvatan sustav, a ne samo konkretne, iako krucijalne teme. Autorov materijalni fokus službeni je dokument katoličke crkve *Katekizam katoličke crkve*, koji prati kroz cijelu knjigu. U načelu, obrađuju se prva tri dijela *Katekizma*, izostavljajući četvrti dio, koji govori o kršćanskoj molitvi.

U prvom poglavlju autor objašnjava kako i zašto se uopće počeo interesirati za rimokatoličanstvo te navodi svoje kvalifikacije za pisanje knjige. Ne samo što je teolog i povjesničar crkve nego je slušao predavanja o katoličanstvu tijekom studiranja za magisterij teologije i doktorat te o njemu poučava na razini teološkog fakulteta. Jedna od njegovih zanimljivijih akreditacija je i neprocjenjivo iskustvo u služenju rimokatolicima u SAD-u i Italiji. Autor navodi prilagođenu doktorsku disertaciju talijanskog pastora i profesora Leonarda De Chirica, kao dragocjeni resurs za svoje studiranje.

Autor se u 2. poglavlju bavi Svetim pismom i njegovim tumačenjem, objašnjavajući razlike između pristupa koje ova dva sustava imaju prema Svetom pismu. Zatim se osvrće na najrašireniju evanđeosku teologiju, koju autor naziva “evanđeoskom vizijom života s Bogom i ljudskog procvata” (11). Ključan dio ovog poglavlja jest autorovo ispitivanje katoličke teologije kao sustava. Da bi se ovo nastojanje ostvarilo, autor smatra kako je važno razumjeti dva aksioma, odnosno, načela na kojima je izgrađen katolički doktrinarni sustav: “uzajamna ovisnost prirode i milosti te međusobna povezanost Krista i crkve.” (42).

Ova prva – uzajamna ovisnost prirode i milosti – proistječe iz katoličkog razumijevanja da priroda posjeduje kapacitet “da primi i prenese milost te da surađuje s njom” (47) i shvaćanja milosti kao Božjeg djela providnosti u održavanju i usmjeravanju prirode, kao i njegove otkupiteljske aktivnosti spašavanja prirode iz stanja u kojem se, zbog pada u grijeh, nalazi. Ovo dvoje stoji u uzajamnoj ovisnosti zato što postoji u stanju kontinuiteta jer su stvoreni da bi surađivali jedno s drugim tako da priroda kanalizira milost i da bude njome uzvišena. Ova je teologija vrlo optimistična glede “otvorenosti i kapaciteta za milost” koju priroda posjeduje (49). Prirodom se smatra sve, od vode do ljudske svijesti, pa čak i poganske religije i kulture.

Ovaj aksiom očituje se u mnogim katoličkim teološkim doktrinama i praksama. Primjerice, u doktrini spasenja katolička teologija gleda na aksiom kao na

sinergijski pothvat božanske milosti i ljudskog napora, potpomognutog milošću, u zasluživanju spasenja.

Doista, ponuđeno je više prigovora na ovaj aksiom. Prvo, da više duguje filozofskim tradicijama nego Svetom pismu i drugo, da nema biblijske potpore za njega. Štoviše, autor još piše da je pad navukao stravične posljedice na ljudska bića i Božje prokletstvo na ostatak stvorenja, citirajući Postanak 3, 17-19.

Drugi aksiom, onaj o uzajamnoj povezanosti Krista i Crkve, znači da katolički sustav shvaća “sebe kao produžetak utjelovljenja Isusa Krista” (56). Do ovog je produžetka došlo zbog toga što poretku prirode i milosti treba posrednički subjekt. Isus Krist je bio “prva i primarna manifestacija ovog načela”, kao posrednik milosti pred prirodom. Katolička crkva smatra da djeluje kao *altera persona Christi* (57), stojeći između Boga i svijeta. Ovo se podupire trima argumentima: “kristološkom analogijom, koncepcijom crkve kao mističnog tijela ‘cijeloga Krista’ i shvaćanjem crkve kao sakramenta”. Katolička crkva ne smatra sebe *ontološkim* produžetkom Kristova utjelovljenja, nego sakramentom “zajedništva s Bogom i jedinstva među svim ljudima” (60) u posredovanju milosti prirodi.

Ovaj aksiom prožima katoličke doktrine i prakse. Na primjer, u svojoj tvrdnji da “podaruje vjeru ljudskim bićima” (61) i da su sakramenti “podijeljeni u crkvi, da je sam Krist onaj koji krštava... proslavlja euharistiju... i tako dalje” (62). U glavnom odjeljku knjige autor prikladno objašnjava kad i kako ovi aksiomi pogadaju katoličku misao, upućujući čitatelje na prigovore koje je napisao u ovom, drugom poglavlju.

Evandeoski prigovori ovom aksiomu povezani su sa shvaćanjem Kristova utjelovljenja kao jedinstvenog događaja tako da “ne može biti produljenog utjelovljenja niti bilo kakvih izvedenih oblika niti drugih pojava u kontekstu crkve” (63). Nadalje, evandeoska teologija smatra ovaj aksiom “pogrešnim shvaćanjem Pavlove usporedbe s tijelom, gdje se metafora tumači realistično”, jer Pavao se koristio analogijom, podvlačeći “da crkva, koja je ‘u Kristu’, stoji u prisnom *odnosu* s Kristom, ali nije produžetak njegova uzašlog postojanja – što je *ontološko* tumačenje” (64).

S pozitivne strane, evandeoska teologija upućuje na implikacije Kristova uzašašća jer je “sklona gledati na uzašašće naglijim i radikalnijim očima utoliko što ga smatra svršetkom Isusove zemaljske službe.” Krist je prisutan, a Kristova punina ispunjava njegovo eklezijastičko tijelo, ali to čini posredstvom svoje božanske sveprisutnosti i duhovnog prisustva, a ne tjelesno. Štoviše, upravo je treća osoba Trojstva – Sveti Duh – poslan od Oca i Sina da izvrši svoju značajnu ulogu još jednog Pomagača – *alter persona Christi* – i zauzme mjesto tijelom odsutnoga i uzašloga Krista (61-62).

U glavnom dijelu knjige (od 3. do 13. poglavlja) autor se upušta u postupno razmatranje *Katekizma Katoličke crkve*, zatim ga ocjenjujući kroz prizmu evan-

đeoske teologije u kontekstu onoga što je zajedničko, odnosno različito. Budući da je provođenje čitatelja kroz cijelu knjigu izvan opsega ove recenzije, nastojat ćemo podvući glavne misli iz knjige, u nadi da će čitatelj uspjeti razlučiti želi li je čitati ili ne.

Poglavlja su podijeljena u tri cjeline, u skladu s prva tri dijela *Katekizma*. Prva cjelina bavi se ispovijedanjem vjere i predstavlja procjenu onoga što bismo mogli nazvati sistematskom teologijom iznesenom u prvom dijelu *Katekizma*, koja se drži apostolskog vjerovanja u sažetom obliku. Druga cjelina govori o proslavljanju kršćanskog otajstva, a predstavlja procjenu katoličke liturgije i sedam sakramenata. Treća i završna cjelina glavnog dijela prati način na koji *Katekizam* ocjenjuje život u Kristu. Ovaj dio knjige konkretno se bavi najčešće osporavanim elementima katoličke teologije: spasenjem, zakonom, milošću i zaslugama.

Posljednje poglavlje rezervirano je za promišljanje o evanđeoskoj misiji prema katolicima. U njemu nalazimo valjane primjedbe. Oni koji se obraćaju s katoličanstva na evanđeosko kršćanstvo i obratno moraju razumjeti u čemu su ova dva sustava slična, a u čemu se razlikuju. Oni koji služe među katolicima trebaju im naglašavati dubinu grijeha i očajničku potrebu za duhovnom regeneracijom (prvi aksiom). Također, trebaju naglasiti suverenu vladavinu Bogočovjeka, koji je uzašao u nebo (drugi aksiom), dok u isto vrijeme naglašavaju da je crkva važna! Čak se i sami evanđeoski vjernici trebaju uključivati u velike crkve osnažene Duhom i fokusirane na evanđelje, a ne na programe. I na kraju, pitanje, kojim se evanđeoski vjernici koji donose evanđelje među katolike mogu poslužiti, glasi: "Jeste li se prestali oslanjati na svoje napore kako biste zaslužili Božju milost i oprostjenje?"

Pri ocjenjivanju kvalitete ove knjige, važno je opaziti njezin pošten i uravnotežen stil. Nema niskih udaraca, ali autor se u isti mah ne susteže od udaraca. Dopušta da *Katekizam* govori za sebe, a zatim se iskreno suočava s njime, i slažući se s njime i kritizirajući ga.

Valja napomenuti više primjera. Kad razmatra katoličko stajalište o euharistiji, brzo priznaje da ono ne uči "da se Krist ponovno prinosi na žrtvu svaki put kad se proslavlja sakrament euharistije" (213), nego da uči kako je euharistija "ponovno prezentiranje te jedne, zauvijek izvršene žrtve". Zatim pobija ovo vjerovanje valjanim argumentima. Nadalje, autor je u stanju pohvaliti one aspekte katoličke teologije koji se kreću bliže biblijskom stajalištu, kao što je slučaj s krsnim, odnosno pučkim, svećenstvom koje se "približava jednoj od ključnih doktrina protestantske reformacije: svećenstvo svih vjernika" (346).

Također, knjiga pruža uravnotežen pogled na širi evanđeoski spektar gledišta, što je čini vrijednim resursom za evanđeoske vjernike svih uvjerenja. Primjerice, kad govori o krštenju, autor znalački opisuje i gledište o krštavanju djece i gledište o krštavanju onih koji vjeruju. Iako je jasno da se, kad je riječ o spasenju,

ne oslanja na arminijansku teologiju, ipak točno prezentira taj stav.

Ipak, autor se vrlo detaljno bavi razlikama između katoličke i evanđeoske teologije, pruža kritiku katoličkoga gledišta te objašnjava evanđeosko vjerovanje, potvrđujući ga Svetim pismom, pa čak i povijesnom teologijom. Na primjer, iako napominje da se katolička teologija ne drži isključivo meritornog stajališta o spasenju, budući da se nijedna zasluga ne može postići bez Božje milosti, ipak pokazuje zašto čak i ovakav, milošću začinjen, stav o zaslugama nije sukladan sa svetopisamskim kategoričnim odbacivanjem djela kao temelja spasenja, čak i u ovakvoj konstrukciji, koja objedinjuje milost/vjeru i djela.

Nadasve, *Roman Catholic Theology and Practice* ohrabrujuća je i poučna knjiga, osvježavajuća u svojoj bogatoj teološkoj polemici i čvrstoj biblijskoj egzezezi. S književnog stajališta, lako ju je čitati i razumjeti. Jedino nije potpuno jasno je li prvi aksiom katoličke teologije – uzajamna ovisnost prirode i milosti – aksiom koji bi sami katolički teolozi priznali, ili je u pitanju zaključak samog autora. Ipak, iako to nije jasno onoliko koliko bismo htjeli, čitatelj će jasno vidjeti kako ova dva aksioma proistječu iz katoličkoga teološkog konstrukta te će ih vjerojatno upamtiti i bit će ih svjesni dok čitaju katoličke materijale ili služe katolicima. Očito je kako je to i bila autorova namjera, koju je majstorski ostvario.

Miroslav Balint-Feudvarski

Damir Šićko Alić

Katolička vjera u crkvenoj predaji

Obiteljska kršćanska knjižara, Zagreb, 2015., str. 210.

U izdanju Obiteljske kršćanske knjižare iz Zagreba, u ožujku 2015. godine, na tržište je izašla knjiga Damira Šićka Alića *Katolička vjera u crkvenoj predaji*. Autor osamnaest knjiga iz popularne kršćanske tematike, u ovoj knjizi prvi put ulazi u područje crkvene povijesti, nastojeći na temelju primarnih izvora rekonstruirati ono što naziva „katoličkom vjerom“ rane Crkve. Usmjeravajući se uglavnom na prednicejske oce i njihove spise, u devetnaest poglavlja autor se dotiče isto toliko tema. U svakom poglavlju uvodi nas u problematiku, potom navodi spise crkvenih otaca vezanih uz tu temu, te na kraju nudi svoje tumačenje i/ili zaključak teme.

U prvom poglavlju „Katolička vjera naših otaca“ autor definira „crkvene oce“ i uvodi nas u njihovu važnost za razumijevanje katoličke vjere u nadi da će nam oni pomoći nasljedovati njihovu vjeru. U drugom poglavlju „Blago Crkve – Pismo i predaja“ autor pokazuje kako je za poznavanje Krista nužno poznavati Pismo i predaju – dva koncepta koja nisu u sukobu. U trećem poglavlju „Apostolsko naslijeđe“ autor raspravlja o ispravnom shvaćanju pojma sukcesije, naglašavajući